

POPULARNONAUKOWE STRESZCZENIE PROJEKTU

Celem badań jest wszechstronna, interdyscyplinarna analiza reform agrarnych przeprowadzonych w Polsce w ostatnim stuleciu. Podjęcie badań nad reformami agrarnymi wynika z mojego zainteresowania zjawiskami złożonymi, wielowątkowymi, będącymi na styku różnych płaszczyzn funkcjonowania państwa i społeczeństwa, a tym samym będącymi w obszarze zainteresowania wielu nauk. Z punktu widzenia ekonomisty, problematyka reform agrarnych jest warta dociekania głównie z tego powodu, że dotyczy istotnego czynnika produkcji – ziemi oraz stosunków własnościowych. Nie chcę jednak zatrzymywać się jedynie na ekonomicznej stronie reform agrarnych, które łatwo można ująć w liczbach. Interesuje mnie także niemierzalna strona zjawiska, zgodnie z powiedzeniem A. Einsteina: Nie wszystko, co się liczy można policzyć i nie wszystko, co można policzyć, się liczy. Reformy agrarne traktuję jako proces zachodzący współzależnie w trzech sferach: gospodarczej, politycznej i społecznej. Dysponowanie ziemią jest de facto dysponowaniem wpływami politycznymi, a reformy agrarne zawsze przynoszą zmiany społeczne. Dlatego jako metodologiczno-teoretyczną perspektywę badawczą dla zjawiska reform agrarnych wybrałam ekonomię polityczną, która bada zjawiska ekonomiczne w kontekście społeczno-politycznym.

Z uwagi na to, że jako zakres czasowy badań wybrałam ostatnie stulecie, począwszy od 1918 roku (w kontekście zbliżającego się jubileuszu stulecia - w 2018 r. - odzyskania przez Polskę niepodległości), będę miała do czynienia z różnymi uwarunkowaniami społeczno-politycznymi. Albowiem w badanym stuleciu panowały trzy odmienne ustroje społeczno - polityczne (II Rzeczpospolita, Polska Republika Ludowa i III Rzeczpospolita). Na stuletniej osi czasu wyznaczyłam trzy wielkie reformy agrarne, z których każda osadzona była w innym ustroju: reforma przedwojenna roku 1925, reforma roku 1944 wyznaczona dekretem PKWN oraz przekształcenia własnościowe w wyniku transformacji 1989 roku,

Badania poprowadzę w kierunku identyfikacji przyczyn reform agrarnych; identyfikacji instytucji społeczno-ekonomicznych kształtujących reformy agrarne; ustalenia mechanizmów ustanawiania oraz wdrażania reform agrarnych a także wyodrębnienia rezultatów reform agrarnych i ich konsekwencji dla funkcjonowania państwa, gospodarki i społeczeństwa. W efekcie analizy porównawczej chcę znaleźć cechy uniwersalne (wspólne) i specyficzne (osobliwe) poszczególnych reform agrarnych oraz pokazać wpływ zmian politycznych i społecznych na ustanowienie i przebieg reform agrarnych, które w swojej istocie jako główny cel mają zawsze zmianę ekonomiczną.

Choć badania będą miały w dużym zakresie charakter historyczny, mam nadzieję, że ich wyniki pozwolą odkryć prawidłowości rządzące reformami agrarnymi, jako ważną formą przemian instytucjonalnych i bardziej zrozumieć ich mechanizmy. Jak pokazuje historia, reformy agrarne były, są i należy się ich spodziewać w przyszłości, gdyż zmieniają się czasy i systemy polityczne, ale nie zmieniają się pewne kluczowe problemy, które trwają w swej istocie, choć przyjmują różną formę.